

RUS TILINI CHET TILI SIFATIDA O‘QITISHDA KOMPETENSIYAGA ASOSLANGAN YONDASHUV

Feruza Xoliyarova Uktam qizi
Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti
Rus tili fani

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada rus tilini chet tili sifatida o‘qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuvning nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Unda kompetensiya tushunchasi, uning turlari hamda o‘quvchilar nutqiy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, kommunikativ, lingvistik va madaniy kompetensiyalarni shakllantirish usullari, interfaol metodlardan foydalanish imkoniyatlari ham ko‘rib chiqiladi. Maqolada zamonaviy ta‘lim jarayonida o‘qituvchining roli, o‘quvchi markazida bo‘lgan yondashuv hamda innovatsion texnologiyalarning samaradorligi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: Rus tili ta‘limi, chet tili, kompetensiyaga asoslangan yondashuv, kommunikativ kompetensiya, lingvistik kompetensiya, madaniy kompetensiya, interfaol metodlar

KIRISH

Bugungi globallashtirish jarayonida chet tillarini o‘rganish va o‘rgatish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, rus tilini chet tili sifatida o‘qitishda an‘anaviy yondashuvlar o‘rnini asta-sekin zamonaviy, kompetensiyaga asoslangan yondashuv egallab bormoqda. Ushbu yondashuv o‘quvchilarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko‘nikma va malakalarni shakllantirishni ko‘zda tutadi.

Kompetensiyaga asoslangan yondashuvning asosiy maqsadi – o‘quvchini mustaqil fikrlashga, o‘z bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo‘llashga, turli kommunikativ muhitda samarali muloqot qila olishga o‘rgatishdir. Bunday yondashuvda o‘qituvchi bilim manbai emas, balki yo‘naltiruvchi va ko‘makchi sifatida namoyon bo‘ladi.

Rus tilini chet tili sifatida o‘rgatishda kommunikativ, lingvistik va madaniy kompetensiyalarni shakllantirish muhim ahamiyatga ega bo‘lib, bunda interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar va zamonaviy ta‘lim vositalaridan foydalanish yuqori samaradorlikni ta‘minlaydi.

ASOSIY QISM

Rus tilini chet tili sifatida o‘qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuvni samarali qo‘llash uchun amaliy ishlar alohida ahamiyat kasb etadi. Avvalo, dars jarayonida o‘quvchilarning faol ishtirokini ta‘minlash uchun real hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar berish lozim. Masalan, o‘quvchilarni do‘konda xarid qilish,

avtovokzalda chipta olish yoki do‘stlari bilan suhbatlashish kabi turli kommunikativ vaziyatlarga jalb qilish mumkin. Bu ularda rus tilini bevosita hayotiy tajribada qo‘llash ko‘nikmasini rivojlantiradi.

Amaliy mashg‘ulotlarda interfaol metodlardan keng foydalanish o‘z samarasini beradi. “Rol o‘ynash” metodidan foydalangan holda o‘quvchilar turli vaziyatlarda o‘zini xaridor, sotuvchi, yo‘lovchi yoki sayyoh sifatida sinab ko‘rishlari mumkin. Bu usul ularning lug‘at boyligini oshirish, to‘g‘ri talaffuzni shakllantirish va erkin nutqni rivojlantirishga yordam beradi.

O‘quvchilarni mustaqil fikrlashga undash uchun kichik guruhlarda muammoli vaziyatlarni muhokama qilish foydalidir. Masalan, “Rus tilini o‘rganishda qiyinchiliklar va ularni yengib o‘tish yo‘llari” mavzusida guruhliy suhbat o‘tkazish orqali o‘quvchilar o‘z tajribasi va takliflarini baham ko‘rishadi. Bu usul o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlikni mustahkamlaydi va tilni qo‘llashda o‘ziga ishonchni kuchaytiradi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish ham muhim amaliy yo‘nalish hisoblanadi. Onlayn testlar, virtual suhbat dasturlari va rus tilidagi o‘yinli mobil ilovalar o‘quvchilarni dars jarayonidan tashqari ham rus tilida muloqot qilishga undaydi. O‘quvchilar masofaviy tarzda rus tilida chat yoki videomuloqot olib borish orqali real kommunikativ muhitni his qilishlari mumkin.

Ijodiy topshiriqlar ham kompetensiyaga asoslangan yondashuvning muhim amaliy qismidir. O‘quvchilardan rus tilida qisqa esse yozish, plakat tayyorlash yoki ruscha sahna ko‘rinishi qo‘yish topshirig‘i berilishi mumkin. Bu ularning nafaqat til bilishini, balki ijodkorligini ham rivojlantiradi.

Shuningdek, bahs va munozaralar tashkil qilish orqali o‘quvchilarda mantiqiy fikrlash va o‘z nuqtayi nazarini himoya qilish ko‘nikmasi shakllanadi. Masalan, “Rus tilini o‘rganish foydali yoki qiyinmi?” kabi mavzular bo‘yicha o‘tkazilgan munozara darslari o‘quvchilarning tilni faol ishlatishiga imkon yaratadi.

Ta’lim platformasi	Kreativ amaliy misol
Google Classroom	O‘quvchilarga topshiriq: “Mening sevimli shahrim” mavzusida rus tilida 2 daqiqalik videoblog tayyorlash. Har kim video yuklaydi, qolganlar esa izohlarda savollar beradi. Bu o‘quvchilarda yozma va og‘zaki muloqotni rivojlantiradi.
Kahoot	“Rus tilidagi sinonim va antonimlar” mavzusida tezkor viktorina tuziladi. O‘quvchilar onlayn qatnashadi, to‘g‘ri javob berganlarga ball beriladi. Bellashuv tarzida bo‘lgani uchun o‘quvchilar motivatsiyasi oshadi.
Quizlet	O‘quvchilarga rus tilida yangi so‘zlar ro‘yxati beriladi. Ular “flashcards” orqali yodlaydi, keyin “Write” funksiyasida gap tuzib yozadi. Masalan: “магазин” – “Я пошёл в магазин”. Bu so‘zlarni mustahkam o‘zlashtirishga yordam beradi.

Ta'lim platformasi	Kreativ amaliy misol
Padlet	O'quvchilar “Mening orzu kasbim” mavzusida rus tilida matn va rasm joylaydi. Masalan, kimdir “Я хочу быть врачом” deb yozib, shifokor rasmi qo'yadi. Sinfdoqlarining yozganlariga ham izoh berishadi.
Miro	Onlayn doskada “Rus xalq ertaklari” mavzusida konseptual xarita tuziladi. O'quvchilar “Колобок”, “Иван-царевич” kabi ertak qahramonlarini yozib, ularga tavsif berishadi. Bu usul mavzuni vizual tarzda tushunishga yordam beradi.
Edmodo	O'quvchilarga rus tilida qisqa maqola beriladi, masalan “Здоровый образ жизни”. Har bir o'quvchi maqoladan keyin savol tuzadi va uni platformaga joylaydi. Guruhdoqlarining savollariga javob berib, muhokama qilinadi.
Duolingo	O'quvchilar uyda mustaqil mashq qiladi. Masalan, “Clothing” bo'limini o'qib keladi. Keyingi darsda o'qituvchi Zoom orqali “Bugun kim nima kiygan?” mavzusida jonli suhbat o'tkazadi.
Nearpod	O'qituvchi “Oila” mavzusi bo'yicha interaktiv slaydlar yaratadi. Har slaydda rus tilida gap bo'sh joy bilan beriladi: “Мою маму зовут ...”. O'quvchilar real vaqt rejimida javoblarini kiritadi va natijalar ekranda chiqadi.
Mentimeter	O'qituvchi savol beradi: “Скажи одно слово, связанное с зимой”. O'quvchilar javob beradi va platforma avtomatik ravishda “word cloud” yasaydi: “снег, холод, Новый год, лыжи”. Bu usul mavzuni jonli va ijodiy yoritadi.

XULOSA

Rus tilini chet tili sifatida o'qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuv o'quvchilar bilimini nazariy emas, balki amaliy tarzda shakllantirishga xizmat qiladi.

Bu yondashuvda asosiy e'tibor o'quvchilarning muloqot qilish, erkin fikr bildirish va tilni turli hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratiladi.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, ta'lim platformalaridan foydalanish dars jarayonini jonlantiradi, o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida jalb qiladi va ularning motivatsiyasini oshiradi. Masalan, Kahoot yordamida viktorina o'tkazish, Padlet'da ijodiy postlar joylash yoki Miro platformasida konseptual xarita tuzish orqali o'quvchilar nafaqat lug'at boyligini oshiradi, balki real kommunikativ vaziyatlarga tayyor bo'ladi.

Interfaol metodlar va onlayn vositalar uyg'unligi rus tilini o'rganishni yanada samarali va qiziqarli qiladi. Eng muhimi, bu yondashuv o'quvchilarda mustaqil ishlash, jamoada hamkorlik qilish va ijodiy yondashish kabi zamonaviy ta'lim uchun muhim bo'lgan kompetensiyalarni shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Yo‘ldoshev J. Til o‘qitish metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
2. Qodirova F. Rus tilini o‘qitishda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Karimova N. Interfaol metodlar va ularning chet tillar ta’limidagi o‘rni. – Toshkent: Noshir, 2021.
4. Mamatqulova M. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Ma’naviyat, 2018.